

здобувати конкретну інформацію з різних джерел, фільтрувати й цілеспрямовано використовувати її; виділяти основне; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; системно, раціонально й продуктивно мислити; переносити здобуті знання в нові нестандартні ситуації; висувати й обґрунтовувати гіпотезу; опановувати й застосовувати різні способи розв'язання проблем; різноспособово розв'язувати проблеми; задовольняти потребу в нових знаннях тощо. Результатом ефективного застосування проблемно орієнтованих методів має стати самостійність пошукової пізнавальної, смислової та рефлексійної діяльності, розуміння оперування особистісними смислами за типових і нестандартних умов життєактивності, особиста відповідальність учнів за процес, якість, результат навчання й самоосвіти, усвідомлення своєї індивідуальної непересічності й унікальності.

ВИКОРИСТАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО- ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

В.І. Новосьолова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

Основним шляхом формування навчально-дослідницьких умінь учнів є організація дослідницької діяльності, зокрема застосування дослідницького методу. Означений метод навчання передбачає творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку.

Найефективнішим, на наш погляд, складником дослідницького методу є метод спостереження над мовою і мовними фактами, який передбачає усвідомлене сприймання, зіставлення, аналіз, синтез, узагальнення і систематизацію вивчених мовних явищ і понять (їх ознак, структури, функцій, сфер уживання). Продуктивність цього методу в дослідницькому навчанні визначається розвитком інтелектуальних здібностей, стимулює пізнавальний інтерес; сприяє формуванню навичок активного самонавчання учнів упродовж життя. Використовуючи метод спостережень, можна донести до усвідомлення учнями певну суму знань про мову, не пропонуючи їм готових відомостей, а даючи в певному порядку теоретичний матеріал і організовуючи непомітно для школярів процес осмислення цих відомостей. Метод спостереження над мовою можна застосовувати для дослідження широкого кола мовних явищ, оскільки він дає змогу змінювати «поле охоплення» досліджуваного об'єкта, висувати й перевіряти гіпотези. Спостереження над мовою може вестися й після вивчення теоретичного матеріалу. У такому випадку цей метод використовують для розширення кола фактів, що ілюструють і підтверджують вивчене мовне явище.

Продуктивним, на наше переконання, є метод творчої реалізації, що визначає порядок самостійної творчої діяльності учнів, забезпечує рівень її оригінальності, індивідуальної креативності. Різновидами цього методу є:

а) продукування творів, що передбачає ознайомлення учнів з творчим завданням, обговорення особливостей завдання, самостійне виконання його, презентацію виконаної роботи, підсумкове обговорення творчої діяльності учня (Скориставшись інформацією з перевірених джерел, дослідіть, які рослини є символом різних куточків України. Створіть повідомлення про символи-рослини твоєї родини, села чи міста, презентуйте результати дослідження перед колективом класу, запишіть коментар однокласника чи однокласниці, який найбільше вразив);

б) створення проєктів (усвідомлення проєктного завдання відповідної теми, поетапна робота: творче опрацювання інформаційних текстів, аналіз матеріалу, опанування узагальнення, оформлення, захист, загальне обговорення проєкту, підбиття підсумків).

У використанні методів цієї групи слід дотримуватися міри та обґрунтування раціональності застосування їх у кожній ситуації. Ефективність цих методів підвищується за умови поєднання з іншими методами навчання.

У процесі навчально-дослідницького навчання необхідне поєднання оптимальних методів формування навчально-дослідницьких умінь, які сприятимуть виробленню навичок самоосвіти впродовж життя, створенню позитивної мотивації учнів до навчання та стимулюванню пізнавальної активності й самостійності їх у процесі вирішення конкретної практичної задачі, розвитку пізнавального інтересу до вивчення мовних фактів, явищ і процесів та здатності займати дослідницьку позицію, творчому переосмисленню мовного матеріалу й самостійному пошукові нових знань.

МЕТОДИ ОФЛАЙН- І ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Л.О. Попова,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу навчання української мови та літератури

Інституту педагогіки НАПН України

Організація навчання української мови в нинішніх умовах спонукає до перегляду методів і засобів навчання, добору саме тих, що стануть ефективними в умовах реалізації компетентнісної парадигми.

Як свідчать результати анкетування, учителі-словесники найчастіше використовують практичний метод, бесіду, проблемно-пошуковий, частково-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, проблемний (проблемного викладу, проблемне навчання), метод вправ (вправи), інфомедійний, дослідницький, карту мислення, біоадекватний, метод проєктів, інтерактивні, методи критичного мислення тощо. Найрідше застосовують у роботі репродуктивний, дослідницький, наочний, лекцію, роботу з підручником та ін. Окремі методи, наприклад,